

TT circuit

Economische effectmeting 2010

Rapportage in opdracht van
Stichting Circuit van Drenthe

Juli 2010

Projectnummer
ECON.9.152

ZKA *Consultants & Planners*
Postbus 4833
4803 EV Breda
tel.: 076-5658877
fax: 076-5656489
e-mail: info@zka.nl
www.zka.nl

INHOUDSOPGAVE

RÉSUMÉ	3
1. INLEIDING	4
1.1. Aanleiding	4
1.2. Doel- en vraagstelling	4
1.3. Aanpak en verrichte werkzaamheden	4
1.4. Leeswijzer	5
2. AFBAKENING ECONOMISCHE EFFECTEN	6
2.1. Inleiding	6
2.2. Geschiedenis en programmering	6
2.3. Directe en indirecte effecten	7
2.4. Afgeleide effecten	8
3. TOTALE ECONOMISCHE BETEKENIS	9
3.1. Inleiding	9
3.2. Methodiek	9
3.3. Totale economische betekenis	10
4. DIRECTE EN INDIRECTE EFFECTEN	11
4.1. Inleiding	11
4.2. Uitleg methodiek	11
4.3. Input model	12
4.4. Bestedingen	14
4.5. Werkgelegenheid	17
5. AFGELEIDE EFFECTEN	19
5.1. Inleiding	19
5.2. Imago effecten	19
5.3. Agglomeratie effecten	20
5.3.1. Input model	20
5.3.2. Bestedingen en werkgelegenheid	21
6. TERUGBLIK OP 2000 EN VOORUITBLIK NAAR 2020	22
Bijlage 1	Bezoekers/deelnemersaantallen type 1 en 2 evenementen
Bijlage 2	BTW/accijns- en inkooppercentages
Bijlage 3	Arbeidscoëfficiënten

RÉSUMÉ

Bestedingen bijna € 100 miljoen

De totale bestedingen bedragen bijna € 100 miljoen. Circa € 97 miljoen aan bestedingen worden gedaan als gevolg van evenementen die plaatsvinden op het 'TT circuit'. Deze bestedingen zijn gedefinieerd als directe en indirecte effecten. Het merendeel van de bestedingen komen ten goede aan de uitgavencategorieën entree, horeca en vervoer. De overige bestedingen zijn toe te schrijven aan zogenaamde afgeleide effecten en worden gedaan bij toeristisch-recreatieve voorzieningen in de omgeving en het gebied rondom het 'TT circuit'.

Type 1 evenementen hebben de grootste economische betekenis

De grootste economische betekenis wordt gerealiseerd door type 1 activiteiten. Niet alleen op het 'TT circuit', maar ook in de omgeving (logies, horeca, detailhandel, vervoer) worden bestedingen gedaan. Van de totale bestedingen is circa 33% afkomstig van de Dutch TT en WK-Superbike. Vanwege veranderingen in de milieuvergunning ('12-dagen regeling') zijn ook niet-bezette type 1 dagen in 2009 onderdeel van deze studie. De nieuwe type 1 evenementen in 2010 zorgen voor 26% van de totale bestedingen.

Werkgelegenheid 1.820 tot 2.100 banen

De bestedingen van zowel de directe en indirecte als de afgeleide effecten gaan gepaard met een werkgelegenheid van 1.820 tot 2.100 banen

Economische betekenis vanaf 2000 met bijna 25% toegenomen

In 2003 is de economische betekenis van het 'TT circuit' onderzocht. De bestedingen van deze studie (met als peiljaar 2000) bedroegen € 80,8 miljoen. De laatste tien jaar zijn deze met bijna 25% toegenomen.

Groei economische betekenis in 2020 met 30% tot 40% reëel

Eerste, indicatieve berekeningen leren dat de economische betekenis in 2020 met 30% tot 40% kan toenemen. Enerzijds kan de huidige programmering geoptimaliseerd worden en worden ingespeeld op de grote en groeiende vraag vanuit de breedtesport. Anderzijds kan een nieuwe product-markt combinatie ontwikkeld worden en kunnen mogelijk de grote potenties om uit te groeien tot Nationaal EvenementenTerrein benut worden. Dit vergroot de economische betekenis. Wanneer de plannen omtrent het gebied aanpalend aan het circuit en omgeving worden gerealiseerd, zal de economische betekenis nog meer toenemen.

1. INLEIDING

1.1. Aanleiding

In 1996 en in 2003 (peiljaar 2000)¹ is de economische betekenis van het 'TT circuit' vastgesteld. Anno 2010 is inzicht in deze betekenis opnieuw gewenst. Aan **ZKA Consultants & Planners** is gevraagd deze studie uit te voeren.

1.2. Doel- en vraagstelling

Primair doel van de studie is inzicht geven in de economische betekenis (bestedingen en werkgelegenheid) van het 'TT circuit'. Tevens is ingegaan op economische effecten van het gebied rondom het 'TT circuit'. De volgende vragen worden beantwoord in deze studie:

- Wat is de omvang van het gebruik (aantal en type bezoekers) van het 'TT circuit'?
- Welke bestedingspatronen (zowel op het circuit als in de regio) hebben de verschillende type bezoekers van het 'TT circuit'?
- Wat is het gebruik (overnachtingen en bezoekersaantallen) van het toeristisch aanbod in Assen als gevolg van activiteiten, bezoeken etc. op het 'TT circuit'?
- Wat is de economische betekenis – uitgedrukt in bestedingen en werkgelegenheid – van het 'TT circuit'?
- Wat zijn de effecten van het circuit op de omgeving (bijv. imago Assen, bekendheid provincie, aantrekken investeringen/bedrijvigheid etc.)?

1.3. Aanpak en verrichte werkzaamheden

Om de genoemde onderzoeksvragen te beantwoorden, is het onderzoek op de volgende wijze uitgevoerd:

- Afbakening en afstemming met de opdrachtgever van de activiteiten op en rond het 'TT circuit' die in het onderzoek worden opgenomen als input voor de economische effecten;
- Deskresearch naar de omvang van de activiteiten (bezoekersaantallen, doelgroepen etc.) en bestedingspatronen per doelgroep;
- Deskresearch en interviews (deels telefonisch) met organisatoren van diverse activiteiten op het circuit en met dagtoeristisch-recreatieve voorzieningen in Assen;
- Enquêtes onder verblijfsaccommodaties in de regio Assen aangaande gebruik van het verblijfstoeristisch aanbod;
- Interviews (telefonisch)² over de economische en overige effecten die optreden als gevolg van het 'TT circuit';
- Dataverwerking, analyse en interpretatie van de resultaten;
- Raming omvang van economische effecten van 'TT circuit';
- Globale verwerking van de toekomstvisie van het 'TT circuit'³;
- Rapportage.

¹ Economische betekenis TT Circuit Assen (DTV Consultants, februari 2003)

² Telefonische interviews zijn gehouden met de Provincie Drenthe, Gemeente Assen, Investerings- en ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland (NOM), Marketing Drenthe en VVV Assen

³ Parellel aan dit onderzoek door **ZKA Consultants & Planners** uitgevoerd. Bron: TT circuit: Op weg naar 2020, **ZKA Consultants & Planners**, juni 2010

1.4. Leeswijzer

- In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de programmering van het 'TT circuit'. Dit resulteert in een afbakening van deze studie;
- Hoofdstuk 3 neemt de totale economische betekenis van het 'TT circuit' in beschouwing;
- Vervolgens wordt deze totale economische betekenis van het 'TT circuit' nader onderbouwd. Deze bestaat uit directe/indirecte en afgeleide effecten die respectievelijk in hoofdstuk 4 en 5 in beschouwing worden genomen;
- In hoofdstuk 6 wordt de geraamde economische betekenis vergeleken met de resultaten van de economische effectmeting uit 2003 en wordt tevens vooruitgeblikt naar 2020 (potentiële economische betekenis).

Voorafgaand aan hoofdstuk 1 zijn de belangrijkste resultaten samengevat.

2. AFBAKENING ECONOMISCHE EFFECTEN

2.1. Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de afbakening van deze studie. Er wordt ingegaan op de type activiteiten die plaatsvinden op het 'TT circuit' en een indeling van effecten die betrekking hebben op de economische betekenis. De totale economische betekenis van het 'TT circuit' bestaat uit de som van de economische betekenis van de directe/indirecte effecten en de afgeleide effecten:

- **Directe en indirecte effecten:** Deze effecten vinden plaats als gevolg van de diverse activiteiten die op het 'TT circuit' worden georganiseerd. Deze bestedingen komen zowel ten goede aan het circuit als aan de regio;
- **Afgeleide effecten:** Afgeleide effecten zijn onder te verdelen in imago effecten en zogenaamde 'agglomeratie effecten'. Als eerste wordt ingegaan op de imago effecten van het 'TT circuit' op Assen en Drenthe. Tot 'agglomeratie effecten' behoren effecten, zoals investeringen en aantrekken van bedrijvigheid welke plaatsvinden in de regio als gevolg van de aanwezigheid van het 'TT circuit'.

Dit hoofdstuk begint met een beschrijving van de geschiedenis en programmering van het 'TT circuit' (2.2). Vervolgens worden de twee typen effecten toegelicht: directe/indirecte effecten (2.3) en afgeleide effecten (2.4).

2.2. Geschiedenis en programmering

Tot 1990 was het 'TT circuit' een openbaar stratencircuit. Jaarlijks werden een beperkt aantal evenementen georganiseerd door een organisatie bestaande uit enkele personen. Om veiligheidsredenen en vanwege veranderingen in de bedrijfskolom van de auto- en motorsport is het stratencircuit gesloten. De organisatie groeide en werd een exploitant van een kapitaalintensief en facilitair bedrijf op basis van een WM vergunning (Wet milieubeheer).

Het aantal en de aard van de activiteiten worden in hoge mate bepaald door de milieuvergunning. Deze vergunning onderscheidt vijf typen activiteiten. Ieder type activiteit is gekoppeld aan een limiet op het geproduceerde geluidsniveau (dB(A)) en mag een bepaald aantal dagen per jaar bestrijken. De tabel hieronder geeft de milieuvergunning weer⁴.

Type	Activiteit	Dagen per jaar
0	Grootschalige, niet aan motor- of autosport gelieerde publieksevenementen zoals popevenementen en Truckstar	4 + 1 = 5
1	Akoestisch uitzonderlijke motorsportevenementen als Grand Prix TT, WK Superbikes en historic TT	4 + 3 = 7
2	Representatieve bedrijfssituatie: kampioenswedstrijden (zoals Nederlandse Kampioenschappen) en akoestisch vergelijkbare evenementen	27
3	Rijvaardigheidsopleidingen met motoren en akoestisch vergelijkbare evenementen	65
4	Rijvaardigheidsopleidingen met auto's en akoestisch vergelijkbare evenementen	145
5	Evenementen die voor de geluidsbelasting voor de omgeving niet relevant zijn.	onbeperkt

⁴ Plan van aanpak TT-Circuit en omgeving, provincie Drenthe, 12 januari 2010

Tot 2010 was het 'TT circuit' gebonden aan een verdeling van vijf dagen popconcerten (type 0 activiteiten) en zeven dagen (sport)evenementen (type 1 activiteiten). In 2009 heeft geen enkel popconcert plaatsgevonden, zodat zeven van de twaalf dagen zijn benut (drie dagen Dutch TT, drie dagen WK-Superbike en één dag Truckstar Festival). Momenteel is het toegestaan om de '12-dagen regeling' meer flexibel in te vullen. In 2010 wordt de volledige '12-dagen regeling' benut.

In bijlage 1 zijn de type 1 en 2 activiteiten weergegeven, zoals deze in 2009 zijn georganiseerd. Tevens is hierbij de duur van de activiteit, het totale aantal (deelnemers (inclusief begeleiding) en totale aantal bezoeken aan de activiteiten (geen unieke bezoekers) vermeld. Type 3 en 4 activiteiten (breedtesport) worden meer dan honderd keer per jaar georganiseerd en zijn in deze rapportage niet afzonderlijk vermeld en gekarakteriseerd.

2.3. Directe en indirecte effecten

Activiteiten en evenementen op het 'TT circuit'

Type 0 en 1 activiteiten (welke vallen onder de '12-dagen regeling') hebben de grootste economische betekenis voor het 'TT circuit'. Deze evenementen trekken de meeste bezoekers en hebben de grootste spin off naar de regio. In 2009 zijn zeven van de twaalf dagen benut. Wanneer uitsluitend de in 2009 georganiseerde evenementen in beschouwing worden genomen, wordt geen volledig beeld van de actuele economische betekenis van het 'TT circuit' gegeven. Daarom bestaat deze effectmeting uit de programmering uit 2009 met daarbij de nieuwe type 1 activiteiten uit 2010 opgeteld. Deze activiteiten worden naar rato van de in 2009 georganiseerde type 1 activiteiten geraamd.

In 2009 heeft de proloog van de Spaanse wielerronde Vuelta op het 'TT circuit' plaatsgevonden. In overleg met het 'TT circuit' is bepaald dat dit evenement geen onderdeel is van deze studie⁵. Dit eenmalige evenement, dat 45.000 bezoekers naar het 'TT circuit' trok, heeft de infrastructuur van het 'TT circuit' gebruikt. Economische effecten zijn vanwege het (incidentele) karakter niet toe te schrijven aan het 'TT circuit'.

Vuelta ook in cijfers een groot succes

Uit de door provincie Drenthe en gemeente Assen uitgevoerde evaluaties van de beleving en de economische impact blijkt dat de start van de Vuelta in Drenthe een groot succes is geworden. In het Vuelta weekend van 29 augustus tot en met 1 september 2009 is in Drenthe ongeveer 5,3 miljoen Euro besteed. Alleen al in Assen gaven rond de 70.000 bezoekers zo'n 2,2 miljoen Euro uit, waarvan 1,3 miljoen Euro in de horeca. In winkels gaven de bezoekers een half miljoen Euro uit. Zo'n 240.000 mensen bezochten op één of andere manier de Vuelta in Drenthe. Van deze bezoekers kwamen 167.000 mensen van buiten de regio. Dat leverde ruim 1 miljoen Euro extra aan overnachtingen op.

De start van de Vuelta heeft Drenthe en Assen veel publiciteit opgeleverd. De onderzoekers van de gemeente Assen telden alleen al in de geschreven media voor en tijdens het Vuelta weekend 1.200 artikelen. Radio en TV besteedden zo'n 70 keer aandacht aan de start in Assen. En dan zijn de buitenlandse media nog buiten beschouwing gelaten.

Bron: Provincie Drenthe

⁵ In overleg met het 'TT circuit' besloten

Dagtoeristisch-recreatieve voorzieningen

Een bezoek aan dagtoeristisch-recreatieve voorzieningen in Assen door deelnemers en bezoekers van het 'TT circuit' heeft gevolgen voor de economische betekenis van het 'TT circuit' (kruisbestuiving). Daarom maken de dagtoeristisch-recreatieve voorzieningen in Assen ook deel uit van deze studie.

Samenvattend, de directe en indirecte effecten in deze studie nemen de volgende activiteiten en voorzieningen in beschouwing:

- Alle activiteiten en evenementen die in 2009 op het 'TT circuit' hebben plaatsgevonden met uitzondering van de Vuelta;
- De in 2010 aan de programmering toegevoegde type 1 activiteiten;
- Combinatiebezoeken van het 'TT circuit' met dagtoeristisch-recreatieve voorzieningen in Assen.

De economische betekenis als gevolg van de directe en indirecte effecten is uitgewerkt in hoofdstuk 4.

2.4. Afgeleide effecten

Afgeleide effecten zijn onder te verdelen in imago effecten en zogenaamde 'agglomeratie effecten'. Er is onderzocht welke effecten het 'TT circuit' heeft op het imago van Assen en Drenthe. Met betrekking tot de 'agglomeratie effecten' wordt de economische betekenis van investeringen en aantrekken van bedrijvigheid in de regio als gevolg van de aanwezigheid van het 'TT circuit' bestudeerd. De focus ligt hierbij op het gebied direct rondom het 'TT circuit'.

De economische betekenis als gevolg van de afgeleide effecten is uitgewerkt in hoofdstuk 5.

3. TOTALE ECONOMISCHE BETEKENIS

3.1. Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de totale economische betekenis van het 'TT circuit'. De economische betekenis wordt berekend met behulp van het ZKA Impactmodel. Deze methodiek wordt in paragraaf 3.2 toegelicht. Vervolgens wordt ingegaan op de totale economische betekenis (3.3). De onderbouwing van deze betekenis is onderwerp van de komende twee hoofdstukken.

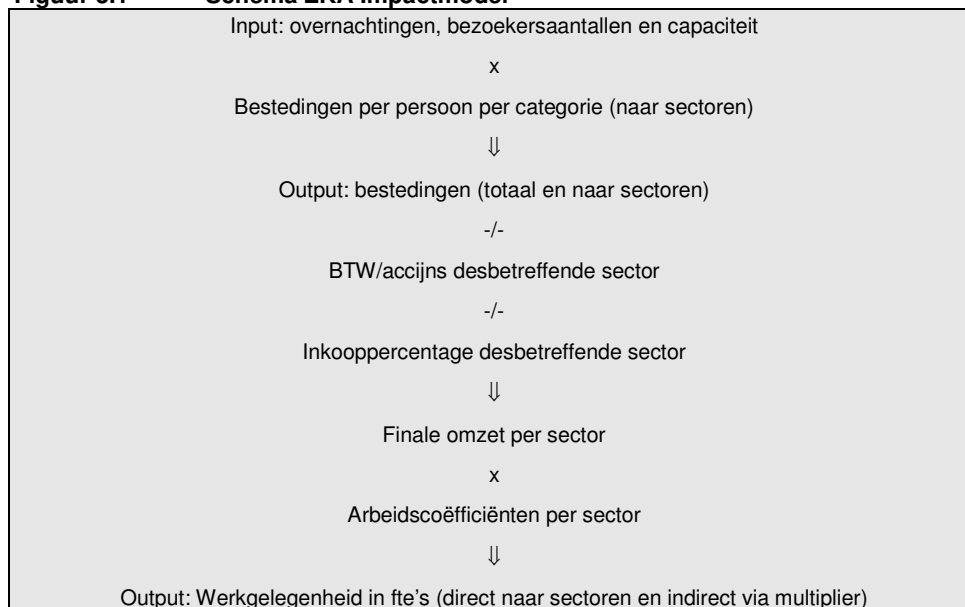
3.2. Methodiek

Voor de berekening van de economische betekenis van het 'TT circuit' is gebruik gemaakt van het ZKA Impactmodel (schematisch weergegeven in figuur 3.1). Dit model bepaalt aan de hand van het aantal overnachtingen/bezoekers en bijbehorende bestedingsprofielen zowel de bestedingen als ook de daaruit voortvloeiende directe en indirecte werkgelegenheid. Hierbij wordt geen rekening gehouden met een 'weglekeffect'.

De volgende uitgavencategorieën worden onderscheiden in het ZKA Impactmodel:

- Logies;
- Horeca;
- Detailhandel;
- Entree;
- Vervoer.

Figuur 3.1 Schema ZKA Impactmodel

3.3. Totale economische betekenis

Totale economische betekenis: circa € 100 miljoen bestedingen en 1.820 tot 2.100 banen

De totale economische betekenis bestaat uit de som van de economische betekenis van de directe/indirecte en de afgeleide effecten. Deze is gelijk aan bijna € 100 miljoen bestedingen. Hiermee worden 1.820 tot 2.100 banen gegenereerd (overeenkomend met bijna 1.400 FTE).

In hoofdstuk 2 is toegelicht dat deze totale economische betekenis enerzijds uit directe en indirecte effecten en anderzijds uit afgeleide effecten bestaat. Tabel 3.1 hieronder geeft weer hoe deze totale economische betekenis (in bestedingen en FTE's) is opgebouwd. In de hoofdstukken 4 en 5 wordt deze nader gespecificeerd.

Tabel 3.1 Totale economische betekenis 'TT circuit' 2010

	Bestedingen (x € 1 miljoen)	Werkgelegenheid (in FTE)
Directe en indirecte effecten	96,8	1.348
Afgeleide effecten	3,1	43
Totaal	100	1.400
(afgerond op honderden)		

4. DIRECTE EN INDIRECTE EFFECTEN

4.1. Inleiding

Dit hoofdstuk gaat in op de directe en indirecte effecten. Dat wil zeggen, de economische betekenis als gevolg van de activiteiten en evenementen op het 'TT circuit' wordt in dit hoofdstuk geraamd. Eerst wordt de gehanteerde methodiek beschreven (4.2). Vervolgens komt de input in het ZKA Impactmodel aan de orde (4.3). De economische betekenis – uitgedrukt in bestedingen (4.4) en werkgelegenheid (4.5) – wordt daarna uitgewerkt.

4.2. Uitleg methodiek

In het ZKA Impactmodel wordt onderscheid gemaakt tussen verblijfs- en dagtoerisme. Vertaald naar het 'TT circuit' betekent dit dat de input bestaat uit overnachtingen en bezoeken (geen unieke bezoekers⁶). Met betrekking tot het aantal bezoeken wordt onderscheid gemaakt tussen drie bezoekersgroepen:

- Bezoekers;
- Deelnemers gerelateerd bezoek (deelnemers inclusief begeleiding, zoals monteurs, technici, catering, PR, team hospitality etc.). In het vervolg zal gesproken worden over 'teams/teamleden';
- Genodigden (sponsors en VIP's).

De volgende methodiek is gehanteerd ten behoeve van de input en de bestedingsprofielen:

Aantal bezoeken

- Het aantal bezoekers en teamleden is voor alle activiteiten aangeleverd door het 'TT circuit';
- Het aantal genodigden is bepaald in overleg met het 'TT circuit'.

Aantal overnachtingen

- Het aantal overnachtingen door bezoekers (tijdens alle activiteiten) in bungalows en hotels is geraamd op basis van telefonische enquêtes met verblijfsaccommodaties in Assen en omgeving;
- Overnachtingen door teamleden zijn in overleg met het 'TT circuit' geraamd;
- De raming van het aantal overnachtingen op de TT campings tijdens de Dutch TT is gemaakt met behulp van publieksonderzoek dat verricht is tijdens de TT nacht⁷.

Dagtoeristisch-recreatieve voorzieningen

Inzicht in de mate waarin een bezoek aan dagtoeristisch-recreatieve voorzieningen in Assen wordt gecombineerd met een bezoek aan het 'TT circuit' is verkregen door middel van telefonische interviews met deze voorzieningen (zie ook paragraaf 2.3).

⁶ Wanneer in het model 100 bezoeken worden ingevoerd kan dit zowel inhouden dat één persoon het circuit tijdens 100 dagen bezoekt als dat 100 personen het circuit één dag bezoeken.

⁷ Bron: Publieksonderzoek TT Nacht (Grontmij, september 2009).

Bestedingsprofielen per uitgavencategorie

Het ZKA Impactmodel onderscheidt naast logies (overnachtingen) de uitgavencategorieën horeca, detailhandel, entree en vervoer. Op logies is reeds ingegaan (aantal overnachtingen). De bestedingsprofielen van de overige uitgavencategorieën zijn als volgt tot stand gekomen:

- Horeca⁸ en detailhandel⁹: In overleg met het 'TT circuit' is bepaald in welke mate bezoekers, teamleden en genodigden geld uitgaven in deze (sub)categorieën. De bestedingsprofielen zijn deels gebaseerd op statistische data (ContinuVrijeTijdsOnderzoek (CVTO), 2009) en deels samengesteld op basis van overleg met het 'TT circuit';
- Entree: De recette van de Dutch TT en WK-Superbike is aangeleverd door het 'TT circuit'. Voor de overige evenementen zijn deze geraamd op basis van deskresearch;
- Vervoer: De hoogte van de uitgavencategorie vervoer is geraamd aan de hand van de parkeercijfers en in overleg met het 'TT circuit'.

4.3. Input model

Op basis van karakteristieken van de activiteiten en bijbehorende bestedingsprofielen zijn de in 2009 georganiseerde activiteiten onderverdeeld in vier groepen:

- Dutch TT en WK-Superbike;
- Overige type 1 en 2 activiteiten;
- Breedtesport activiteiten;
- Type 5 activiteiten en combinatiebezoeken.

Tevens worden de nieuwe type 1 activiteiten in 2010 in beschouwing genomen. Op basis van bovenstaande methodiek (4.2) is de input bepaald.

Dutch TT en WK-Superbike

De bestedingen per bezoeker zijn voor deze twee evenementen relatief hoog ten opzichte van de andere evenementen. Er zijn tijdens deze evenementen relatief veel genodigden aanwezig op het circuit. Met name tijdens de Dutch TT wordt meer besteed, bijv. aan logies (TT Campings), horeca (o.a. TT Nacht) en detailhandel. Ook de WK-Superbike heeft ten opzichte van andere sportevenementen hogere bestedingen tot gevolg.

De input voor Dutch TT en WK-Superbike is in overleg met het 'TT circuit' als volgt bepaald:

- Er zijn 190.000 bezoeken (geen unieke bezoekers!) gebracht tijdens deze twee evenementen (in totaal zes dagen), bestaande uit 183.500 bezoekers en 6.500 genodigden. Met name de wedstrijddag van de Dutch TT heeft hier met 100.000 bezoekers/genodigden een groot aandeel in;
- Het aantal teamleden tijdens de Dutch TT en WK-Superbike bedroeg respectievelijk 6.000 en 3.000 per dag ((3 dagen x 6.000 teamleden) + (3 dagen x 3.000 teamleden) = 27.000 bezoeken door teamleden);
- Aangenomen is dat ieder teamlid per evenement vier keer overnacht in Assen en omgeving ((4 overnachtingen x 6.000 teamleden) + (4 overnachtingen x 3.000 teamleden) = 36.000 overnachtingen door teamleden);

⁸ Onder horeca wordt verstaan: catering op circuit, horeca in Assen en omgeving, bestedingen bij verblijfsaccommodaties en bestedingen tijdens de TT nacht etc.

⁹ Onder detailhandel wordt verstaan: auto- en motoronderdelen, merchandising, funshoppen etc.

- Aangenomen is dat iedere genodigde (6.500 bezoeken) gemiddeld één keer overnacht.

De input voor de Dutch TT en WK-Superbike is samengevat in tabel 4.1.

Tabel 4.1 Totale bezoeken en overnachtingen Dutch TT en WK-Superbike

	Bezoekers	Teams	Genodigden	Totaal
Bezoeken	183.500	27.000	6.500	217.000
Overnachtingen	66.000	36.000	6.500	108.500

Overige type 1 en 2 activiteiten

Tot deze groep behoren type 1 en 2 activiteiten exclusief de Dutch TT en WK-Superbike (zie bijlage 1). Bestedingen, bijvoorbeeld aan horeca en detailhandel, zijn lager ten opzichte van Dutch TT en WK-Superbike. De input is als volgt:

- In 2009 hebben deze evenementen 226.200 bezoeken geteld, waarvan 201.200 bezoekers en genodigden;
- Ten opzichte van de Dutch TT en WK-Superbike overnachtten bezoekers en teams in mindere mate in verblijfsaccommodaties in Assen en omgeving (totaal 14.000). In overleg met het TT circuit is het aantal overnachtingen door teamleden op 11.000 geraamd.

De input voor de overige type 1 en 2 activiteiten is samengevat in tabel 4.2.

Tabel 4.2 Totale bezoeken en overnachtingen overige type 1 en 2 activiteiten

	Bezoekers/genodigden	Teams	Totaal
Bezoeken	201.200	25.000	226.200
Overnachtingen	3.000	11.000	14.000

Breedtesport activiteiten

Vanwege andere bestedingsprofielen (bijv. entree) wordt onderscheid gemaakt tussen deelnemers en begeleiding. De input van de breedtesport activiteiten is als volgt:

- In 2009 telden de breedtesport activiteiten 45.060 bezoeken, waarvan 33.795 deelnemers en 11.265 begeleiders;
- Het aantal overnachtingen van deelnemers en begeleiding als gevolg van de ondernomen activiteit is nihil.

De input voor de breedtesport activiteiten is samengevat in tabel 4.3.

Tabel 4.3 Totale bezoeken breedtesport activiteiten

	Begeleiding	Deelnemers	Totaal
Bezoeken	11.265	33.795	45.060

Type 5 activiteiten en combinatiebezoeken

- De enige type 5 activiteit op het 'TT circuit' in 2009 is het Nederlands Kampioenschap Klootschieten geweest. Deze activiteit kende 1.500 deelnemers;
- Twee dagtoeristisch-recreatieve voorzieningen in Assen, Het Drents Museum en het Verkeerspark Assen hebben aangegeven dat een deel van de bezoekers tevens een bezoek brengt aan het 'TT circuit'. Beiden schatten in dat 5% van de bezoekers een combinatiebezoek brengt, wat overeenkomt met 9.000 bezoekers.

De input voor de type 5 activiteiten en combinatiebezoeken is samengevat in tabel 4.4.

Tabel 4.4 Totale bezoeken type 5 activiteiten en combinatiebezoeken

	Bezoekers	Deelnemers	Totaal
Bezoeken	9.000	1.500	10.500

Nieuwe type 1 activiteiten in 2010

Naast de in 2009 georganiseerde activiteiten bestaan de directe en indirecte effecten uit nieuwe type 1 activiteiten. Het totaal aantal bezoeken is in overleg met het 'TT circuit' geraamd op 35.000 bezoeken. De verdeling van bezoekers, teamleden en genodigden is niet bekend. Naar verwachting is het aantal overnachtingen bij deze activiteiten bovengemiddeld. In overleg met het 'TT circuit' zijn deze geraamd op 25.000 overnachtingen.

De input voor de nieuwe type 1 activiteiten is samengevat in tabel 4.5.

Tabel 4.5 Totale bezoeken nieuwe type 1 activiteiten

	Totaal
Bezoeken	35.000
Overnachtingen	25.000

Totale input: circa 535.000 bezoeken en 147.500 overnachtingen

Op basis van bovenstaande is in tabel 4.6 en 4.7 het totaal aantal bezoeken en overnachtingen weergegeven. Eerst wordt het aantal voor 2009 weergegeven, welke samen met de nieuwe type 1 activiteiten in 2010 de totale input voor deze studie vormen. Het totale aantal bezoeken en overnachtingen is respectievelijk circa 535.000 bezoeken en 147.500 overnachtingen.

Tabel 4.6 Totale input: bezoeken

	Totaal
Dutch TT en WK-Superbike	217.000
Overige type 1 en 2 activiteiten	226.200
Breedtesport activiteiten	45.060
Type 5 activiteiten en combinatiebezoeken	10.500
Totaal 2009	498.760
Nieuwe type 1 activiteiten	35.000
Input: bezoeken	533.760

Tabel 4.7 Totale input: overnachtingen

	Totaal
Dutch TT en WK-Superbike	108.500
Overige type 1 en 2 activiteiten	14.000
Totaal 2009	122.500
Nieuwe type 1 activiteiten	25.000
Input: overnachtingen	147.500

4.4. Bestedingen

Om de economische betekenis te berekenen, worden de overnachtingen en bezoeken vermenigvuldigd met de gemiddelde bestedingen per persoon per dag per uitgavencategorie (logies, horeca, detailhandel, entree en vervoer). Deze zijn zoveel mogelijk objectief geraamd met input van het 'TT circuit', organisatoren van diverse activiteiten en gebaseerd op statistische data (CVTO, 2009).

Aan de hand van de bestedingen per bezoek per dag worden de totale bestedingen met betrekking tot de directe en indirecte effecten van het 'TT circuit' berekend. De totale bestedingen zijn in het model verdeeld over de sectoren waarin de bestedingen terecht komen.

Dutch TT en WK-Superbike: € 31,9 miljoen

De totale bestedingen voor Dutch TT en WK-Superbike bedragen circa € 31,9 miljoen. Circa 75% van de totale bestedingen is gedaan door bezoekers. De meeste bestedingen worden gedaan in de horeca (32%), entree (27%) en vervoer (20%).

Tabel 4.8 Bestedingen Dutch TT en WK-Superbike (x € 1 miljoen)

Sectoren	Bezoekers	Teams	Genodigden	Totaal
Logies	1,1	2,4	0,4	3,9
Horeca	7,6	2,0	0,7	10,2
Detailhandel	3,7	0,1	0,1	3,9
Entree	6,1	0	1,3	7,4
Vervoer	5,4	0,9	0,3	6,5
Totaal	23,9	5,3	2,7	31,9

Overige type 1 en 2 activiteiten: € 19,5 miljoen

De totale omvang van deze bestedingen is gelijk aan € 19,5 miljoen. Hiervan is circa 87% afkomstig van bezoekers. De belangrijkste uitgavencategorieën zijn achtereenvolgens vervoer (33%), horeca (31%) en entree (19%).

Tabel 4.9 Overige type 1 en 2 activiteiten (x € 1 miljoen)

Sectoren	Bezoekers / genodigden	Teams	Totaal
Logies		0,2	0,9
Horeca		5,2	6,1
Detailhandel		2,2	2,3
Entree		3,8	3,8
Vervoer		5,6	6,4
Totaal		17,0	19,5

Breedtesport activiteiten: € 10,3 miljoen

In de breedtesport zijn in totaal € 10,3 miljoen bestedingen gedaan. 94% hiervan is gedaan door deelnemers, waarbij de entree (inschrijfgelden) het belangrijkste deel van de bestedingen vertegenwoordigt (76%).

Tabel 4.10 Bestedingen breedtesport activiteiten (x € 1 miljoen)

Sectoren	Begeleiding	Deelnemers	Totaal
Logies	0	0	0
Horeca	0,3	0,8	1,0
Detailhandel	0	0,1	0,1
Entree	0	7,8	7,8
Vervoer	0,3	1,0	1,4
Totaal	0,6	9,7	10,3

Type 5 activiteiten en combinatiebezoeken: € 0,18 miljoen

De economische effecten van deze groep zijn met een bestedingsniveau van € 0,18 miljoen relatief beperkt.

Tabel 4.11 Bestedingen type 5 en combinatiebezoeken (x € 1 miljoen)

Sectoren	Bezoekers	Deelneemrs	Totaal
Logies	0	0	0
Horeca	0,02	0,03	0,05
Detailhandel	0	0	0
Entree	0,1	0	0,1
Vervoer	0	0,02	0,02
Totaal	0,13	0,05	0,18

Nieuwe type 1 activiteiten in 2010: € 25 miljoen (raming)

De nieuwe type 1 activiteiten in 2010 zullen nog niet de maximaal haalbare economische betekenis genereren (aanloopjaren). Naar verwachting kan iedere activiteit op termijn circa € 15 miljoen aan bestedingen opleveren. In het eerste jaar is een bestedingsniveau van circa € 12,5 miljoen per evenement reëel. Beide activiteiten samen leveren daarmee circa € 25 miljoen op.

Totale omvang bestedingen (directe en indirecte effecten): circa € 97 miljoen

De in 2009 georganiseerde activiteiten resulteren in bestedingen van € 61,8 miljoen. Entree, horeca en vervoer zijn de uitgavencategorieën waarin de grootste bestedingen zijn gedaan (respectievelijk 31%, 28% en 23%). Inclusief de nieuwe type 1 activiteiten in 2010 bedragen de bestedingen € 86,8 miljoen.

Hierbij dienen nog uitgaven aan externe partijen ter ondersteuning van de activiteiten opgeteld te worden ('inkoop diensten en services'). Hierbij gaat het om beveiliging, schoonmaak, parkeerbeheer, leveranciers van aggregaten, tenten, hijskranen etc. Bestedingen bij deze bedrijven worden geraamd op circa € 10 miljoen¹⁰. Uitgangspunt hierbij is een volledige bezetting van de '12-dagen regeling'. De totale bestedingen komen hiermee op € 96,8 miljoen (zie ook tabel 4.12). Hiervan worden 33% tijdens de Dutch TT en WK-Superbike gedaan. De nieuwe type 1 activiteiten in 2010 zorgen voor 26% van de bestedingen.

Tabel 4.12 Totale bestedingen (x € 1 miljoen)

Sectoren	Dutch TT en		Overige	Type 5 en		Totaal
	WK-Superbike	type 1 en 2		Breedtesport	combinaties	
Logies	3,9	0,9	0	0	4,8	(8%)
Horeca	10,2	6,1	1,0	0,05	17,4	(28%)
Detailhandel	3,9	2,3	0,1	0	6,3	(10%)
Entree	7,4	3,8	7,8	0,1	19,0	(31%)
Vervoer	6,5	6,4	1,4	0,02	14,3	(23%)
	31,9	19,5	10,3	0,18	61,8	(100%)
Inkoop diensten en services					10,0	
Totaal 2009					71,8	
Nieuwe type 1 activiteiten ¹¹					25,0	
Totale bestedingen					96,8	

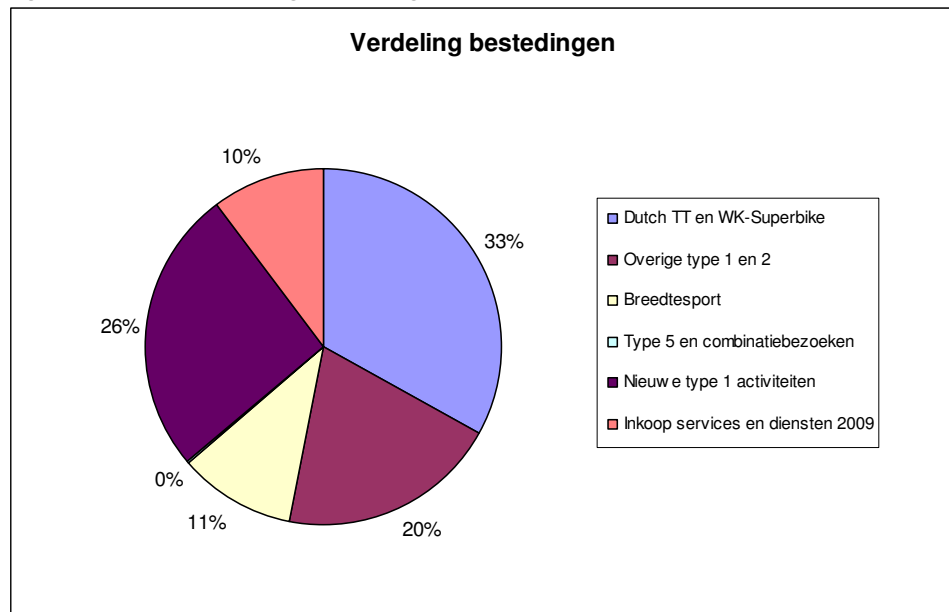
¹⁰ Als onderdeel van een onderzoek naar de economische betekenis van Circuit Park Zandvoort (Het economische belang van Circuit Park Zandvoort voor Zandvoort en de directe omgeving in 2007, Circuit Park Zandvoort, november 2007) zijn bestedingen aan dergelijke externe partijen op circa € 5 miljoen geraamd. Ten opzichte van Circuit Park Zandvoort kent het 'TT circuit' meer evenementen met relatief hoge geluidsproductie. Bestedingen van deze partijen zijn dus ook hoger en voor het 'TT circuit' in overleg geraamd op € 10 miljoen.

¹¹ Totale bestedingen zijn inclusief inkoop diensten en services.

Deze verdeling van de bestedingen is weergegeven in figuur 4.1.

Figuur 4.1 Verdeling bestedingen

4.5. Werkgelegenheid

De werkgelegenheid (per uitgavencategorie) kan worden berekend nadat de bestedingen per uitgavencategorie bekend zijn. Hiertoe dienen de totale bestedingen (per uitgavencategorie) te worden gecorrigeerd voor een tweetal effecten:

- BTW. De bestedingen zijn inclusief BTW. Aangezien de BTW geen directe invloed heeft op de werkgelegenheid, dient hiervoor een correctie plaats te vinden;
- Inkoopcomponent. Het aandeel 'inkoop' levert geen werkgelegenheid op, maar genereert voornamelijk werkgelegenheid bij de producent van levensmiddelen en non-food. De omzet en werkgelegenheid behorende bij de inkoop wordt weergegeven onder de 'sector' overig.

In bijlage 2 zijn de gehanteerde BTW/accijns- en inkooppercentages uit het ZKA Impactmodel weergegeven. Na deze correcties resulteren de finale bestedingen. De directe werkgelegenheid per sector wordt berekend door de finale bestedingen te vermenigvuldigen met de bijbehorende arbeidscoëfficiënt (weergegeven in termen van aantal mensjaren (FTE) werk per 1 miljoen Euro finale bestedingen).

Na het vaststellen van de directe werkgelegenheid, kan de indirecte werkgelegenheid worden bepaald. Deze is met name het gevolg van toeleveranties die nodig zijn om de bestedingen in de diverse sectoren te kunnen realiseren. De indirecte werkgelegenheid wordt met behulp van een multiplier bepaald. Deze multiplier bedraagt 1,39. Met andere woorden, 1 FTE directe werkgelegenheid genereert 0,39 FTE indirecte werkgelegenheid. In bijlage 3 zijn de arbeidscoëfficiënten uit het ZKA Impactmodel per sector vermeld.

Totale omvang werkgelegenheid (directe en indirecte effecten)

De totale werkgelegenheid bedraagt 1.820 tot 2.100 banen (zie ook 3.3). Deze bestaat uit directe/indirecte en afgeleide effecten.

In dit hoofdstuk is uitsluitend ingegaan op de directe en indirecte effecten. De in dit hoofdstuk geraamde economische betekenis is dus niet gelijk aan de totale economische betekenis van het 'TT circuit'. Hiervoor dienen de afgeleide effecten nog opgeteld te worden bij de resultaten uit dit hoofdstuk. Deze afgeleide effecten zijn het onderwerp van hoofdstuk 5.

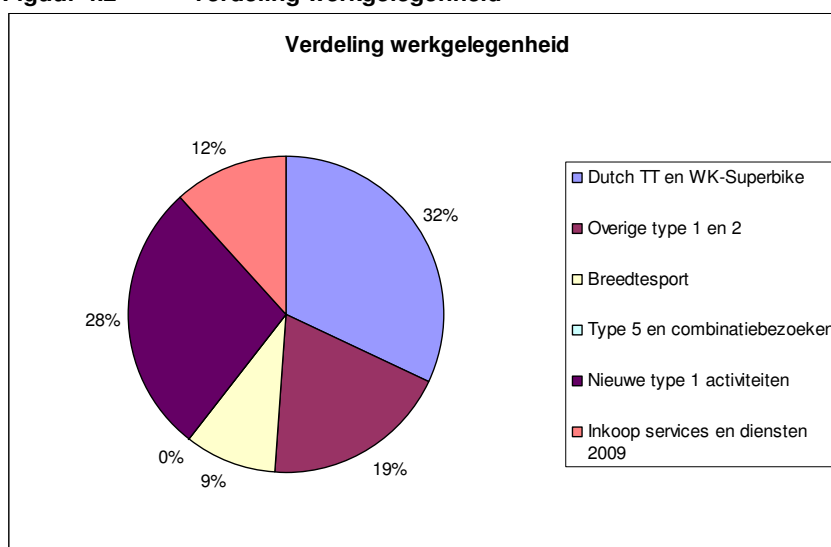
Op basis van de hiervoor beschreven berekenwijze is bepaald dat als gevolg van de directe en indirecte effecten een werkgelegenheid wordt gegenereerd van circa 1.350 FTE (zie tabel 4.13 (en ook tabel 3.1)). Door seizoens- en partimewerk komt deze werkgelegenheid uit directe en indirecte effecten overeen met 1.755 tot 2.025 banen.

Tabel 4.13 Totale werkgelegenheid (in FTE)

Sectoren	Dutch TT en WK-Superbike	Overige type 1 en 2	Breedtesport	Type 5 en combinaties	Totaal	
Logies	42	13	0	0	55	(6%)
Horeca	132	77	23	1,0	232	(28%)
Detailhandel	23	17	2	0	42	(5%)
Entree	49	25	52	0,7	127	(16%)
Vervoer	21	22	11	0,1	54	(7%)
Overig	44	30	4	0,1	79	(10%)
Direct	311	184	92	2,0	588	(72%)
Indirect	121	72	36	0,7	229	(28%)
Totaal	432	255	127	2,7	817	(100%)
Inkoop diensten en services					156	
Totaal 2009					973	
Nieuwe type 1 activiteiten					375	
Totale werkgelegenheid					1.348	

De verdeling van de werkgelegenheid over de activiteiten is weergegeven in figuur 4.2. De meeste werkgelegenheid wordt gegenereerd door de Dutch TT en WK-Superbike (32%) gevolgd door de nieuwe type 1 activiteiten (28%).

Figuur 4.2 Verdeling werkgelegenheid

5. AFGELEIDE EFFECTEN

5.1. Inleiding

De economische effecten van het 'TT circuit' blijven niet beperkt tot de activiteiten die plaatsvinden op het circuit. Verschillende investeringen en projecten in Assen en omgeving maken gebruik van de aanwezigheid van het 'TT circuit'. Zo is het circuit onderdeel van (sport)projecten op provinciaal niveau, zoals WK Wielrennen 2018 en Olympisch Plan 2028. Tevens zijn er verschillende plannen voor de verdere ontwikkeling van Assen-Zuid en het gebied rondom het 'TT circuit'. Dit zijn zogenaamde 'agglomeratie effecten'. De focus in deze studie gaat uit van het gebied rondom het 'TT circuit'. Voordat deze 'agglomeratie effecten' in beschouwing worden genomen (5.3)¹², wordt ingegaan op imago effecten voor de gemeente Assen en de provincie Drenthe (5.2).

5.2. Imago effecten

In deze paragraaf is ingegaan op de imago effecten in meer kwalitatieve betekenis. Hierbij worden, ook naar aanleiding van de gesprekken met overheden en promotionele organisaties, onderscheiden:

- De promotionele betekenis;
- Werking van het icoon/beeldmerk;
- De sociaal-maatschappelijke aspecten.

Promotionele betekenis: wereldwijde bekendheid en exposure

Het 'TT circuit' – maar met name activiteiten binnen de '12-dagenregeling' – genereren media-aandacht en leveren op deze wijze een grote bijdrage aan de marketing van Assen en Drenthe/Noord-Nederland. Uit oogpunt van de promotionele betekenis is de link van de naam met de stad (TT Assen) en de provincie (Circuit van Drenthe) groot.

De grote motorsportevenementen kennen naast de economische betekenis door de aanwezigheid van topteams (sporters, begeleiders), genodigden en de komst van tienduizenden bezoekers ook veel media-aandacht in veel landen. Ook qua media-aandacht behoort de Dutch TT tot het grootste sportevenement van Nederland:

- Tientallen internationale journalisten, fotografen, etc. zijn aanwezig;
- Wereldwijd worden (live) verslagen en/of samenvattingen van trainingen en wedstrijden uitgezonden op radio en TV;
- Op internationale motor- en autoport sites en op de homepage van de MotoGP, met waarschijnlijk vele miljoenen hits, staat het 'TT circuit' vermeld.

De overheden en promotionele organisaties (h)erkennen het belang van topsport voor de promotie van de stad en Noord-Nederland. Dit geeft een impuls aan de bekendheid en imago van Assen en Drenthe.

---

¹² Op basis van telefonische interviews met Provincie Drenthe, Gemeente Assen, Marketing Drenthe, Investerings- en ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland (NOM) en VVV Assen.

Iconen leveren forse bijdrage aan imago en aantrekkingskracht stad

Uit de internationale vakliteratuur blijkt dat aansprekende voorzieningen op cultureel, toeristisch of sportgebied fungeren als icoon voor de stad en een forse impuls leveren aan de bekendheid, het imago en de aantrekkingskracht van de stad of regio.

Het 'TT circuit' fungeert door de (inter)nationaal aansprekende activiteiten en evenementen in combinatie met de 'state-of-the-art' voorzieningen en zichtlocatie als icoon/boegbeeld voor de Assen en Noord-Nederland. Bij sportliefhebbers, recreanten en toeristen zijn de 'TT dagen' in trek.

Uit de navraag komt naar voren dat dit als een katalysator werkt voor de bekendheid van de stad en de stad daarmee beter op de kaart wordt gezet voor toeristen en bedrijven. Met name voor minder grote steden kan een (sport)voorziening deze katalysatorfunctie vervullen. De impact van het 'TT circuit' (evenals Thialf Heerenveen) op de bekendheid en imago van Assen is naar verwachting groter dan Ajax voor Amsterdam, Grand Prix Formule 1 voor Monaco, Roland Garros voor Parijs of Wimbledon voor Londen - alhoewel ook deze een positieve bijdrage leveren aan de bekendheid van hun stad.

Sociaal-maatschappelijke betekenis: sportparticipatie

In de huidige maatschappij wordt een toenemend belang gehecht aan gezondheid en voldoende lichaamsbeweging. Het gaat om zowel actieve sportdeelname als kennismaking met de wereld van sport en beweging. Naast het feit dat veel motorsportliefhebbers jaarlijks in vervoering worden gebracht, zijn er vele actieve deelnemers aan de andere activiteiten. Het 'TT circuit' complex is niet exclusief bestemd voor topsporters, maar duidelijk ook voor breedtesporters. Door de sportevenementen worden ook niet-sporters bij sport betrokken. Het zijn activiteiten waar veel mensen plezier aan beleven en zij vervullen maatschappelijk belangrijke functies.

5.3. Agglomeratie effecten

5.3.1. *Input model*

Het plan is Assen-Zuid de komende jaren verder te ontwikkelen aan de hand van twee pijlers: een sterke toeristisch-recreatieve functie met (inter)nationale allure en een bedrijventerrein met kwalitatief hoogwaardige bedrijvigheid. Het 'TT circuit' vervult een essentiële rol in deze ontwikkeling.

Ontwikkelingen zijn er tevens voor het gebied rondom het 'TT circuit'. Momenteel is de evenementenhal TT Hall gerealiseerd. Het plan is dit verder uit te bouwen tot race gethematiseerde 'all weather' voorzieningen (TT World). Dit moet verder versterkt worden door de vestiging van het TT Hotel en TT Instituut (onderwijs).

Het plafond is in economische zin nog lang niet bereikt. Omdat de exacte invulling van zowel de toeristisch-recreatieve ontwikkeling van Assen-Zuid als de toekomstige specifieke gebiedsontwikkeling rondom het 'TT circuit' momenteel nog niet concreet is, kunnen economische effecten (nog) niet gekwantificeerd worden. De focus gaat daarom uit naar reeds aanwezige voorzieningen en bestaat daarom naast de TT Hall uit Verkeerspark Assen en de Baggelhuizerplas¹³.

---

¹³ Omdat de Baggelhuizerplas deel uit maakt van de ontwikkeling van Assen-Zuid is deze onderdeel van deze studie.

5.3.2. Bestedingen en werkgelegenheid

Totale omvang bestedingen en werkgelegenheid (afgeleide effecten)

De totale werkgelegenheid bedraagt 1.820 tot 2.100 banen (zie ook 3.3). Deze bestaat uit directe/indirecte en afgeleide effecten.

Dit hoofdstuk heeft de economische betekenis van de afgeleide effecten geraamd. Samen met de directe/indirecte effecten vormen deze de totale economische betekenis van het 'TT circuit'.

Als gevolg van bezoek aan de huidige, reeds aanwezige voorzieningen zijn in 2009 ruim € 3 miljoen bestedingen gedaan. Dit komt overeen met een werkgelegenheid van circa 43 FTE (directe werkgelegenheid: 31 FTE, indirecte werkgelegenheid: 12 FTE). Dit komt overeen met 55 tot 63 banen.

In potentie kan deze economische betekenis echter vele malen groter worden. Op basis van diverse gesprekken met betrekking tot bovenstaande ontwikkeling is het beoogde bezoekersaantal voor het gehele gebied (Assen-Zuid inclusief 'TT circuit' en aanpalend gebied) op termijn 1,5 tot 2 miljoen bezoekers. Wanneer dit daadwerkelijk wordt gerealiseerd, betekent dit een verdrievoudiging van het huidige bezoekersaantal van het 'TT circuit'. De groei in economische betekenis zal in potentie navenant zijn.

6. TERUGBLIK OP 2000 EN VOORUITBLIK NAAR 2020

De totale economische effecten zijn geraamd op circa € 100 miljoen. Dit komt overeen met 1.820 tot 2.100 banen. In 2003 vond een eerdere raming van de economische betekenis van het 'TT circuit' plaats¹⁴. Peiljaar van deze studie was 2000. In dit hoofdstuk worden de resultaten uit de studie uit 2003 vergeleken met de ramingen van deze studie en wordt vooruitgeblikt op 2020.

Bestedingen met bijna 25% toegenomen

De bestedingen als gevolg van de activiteiten op het 'TT circuit' bedroegen in 2000 € 80,8 miljoen. In de afgelopen tien jaar zijn de bestedingen dus met bijna 25% toegenomen.

Groei economische betekenis in 2020 met 30% tot 40%

Het is reëel te veronderstellen dat de economische betekenis van het 'TT circuit' de komende jaren verder zal toenemen. Eerste, indicatieve berekeningen leren dat de economische betekenis in 2020 met 30% tot 40% kan toenemen. Twee mogelijke markten om deze groei te verwezenlijken zijn¹⁵:

- Toename uit de huidige programmering (verdere toename van bezoekersaantallen, type 0 en 1 activiteiten in het bijzonder) en tegemoetkomen aan de grote en groeiende vraag vanuit de breedtesport;
- Ontwikkeling van een nieuwe product-markt combinatie. Met name muziek kan in dit kader lucratief zijn. De grootste potentie is er om uit te groeien tot een Nationaal EvenementenTerrein.

Bovenstaande ontwikkelingen hebben betrekking op de directe en indirecte effecten van het 'TT circuit'. De plannen voor Assen-Zuid en het gebied rondom het 'TT circuit' hebben de potentie om de (indirecte) betekenis verder te doen stijgen. Vanwege de huidige onzekerheid en de diversiteit aan mogelijk voor nieuw te ontplooiën economische activiteiten zijn deze effecten echter niet realistisch te ramen. Of deze potenties daadwerkelijk gerealiseerd worden is afhankelijk van allerlei externe factoren.

---

¹⁴ Economische betekenis TT Circuit Assen (DTV Consultants, februari 2003)

¹⁵ Bron: TT circuit: op weg naar 2020 (ZKA Consultants & Planners, juli 2010)

Bijlage 1   **Bezoekers/deelnemersaantallen type 1 en 2 activiteiten**

In onderstaande tabel zijn de in 2009 georganiseerde type 1 en 2 activiteiten weergegeven. De volgende activiteiten zijn type 1 niveau: Dutch TT, Truckstar Festival en WK-Superbike.

Evenement	Duur (# dagen)	Deelnemers per dag	Bezoekers per evenement
ONK Wegrace: Paasraces	2	1.000	8.000
WK-Superbike	3	3.000	45.000
30 ^e Int. Ducati Clubraces	3	1.000	10.000
Dutch Truck Grand Prix	3	1.000	6.500
ONK Wegrace: Speed Challenges	2	1.000	6.000
Dutch TT	3	6.000	145.000
Dutch Power Pack Festival	3	500	6.000
Truckstar Festival	2	-	60.000
Rizla Racing Day	3	1.000	42.000
Int. Deutsche Motorradmeisterschat	3	500	6.500
RSG Racing Days	2	1.000	5.500
ONK Wegrace: Race of the Champions	2	1.000	8.500
KNMV Race Days	2	1.000	5.500
Dutch Supercar Challenge Finals	3	1.000	5.700

Bijlage 2 BTW/accijns- en inkooppercentages

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de gehanteerde BTW-tarieven en inkooppercentages (als percentage van de omzet exclusief BTW).

Sector	BTW/Accijns	Inkooppercentage ¹⁶
Logies	6,0%	0%
Horeca	10,7%	29,3%
Detailhandel	14,2%	60,0%
Entree	6,0%	0%
Vervoer	59,6%	29,6%

¹⁶ Bij de hantering van de inkooppercentages is gebruik gemaakt van de volgende bronnen: Horeca: Bedrijfschap Horeca & Catering (BHC); Vervoer (CBS); Detailhandel: Economisch Instituut voor Midden- en Kleinbedrijf (EIM). Voor de sectoren detailhandel en horeca is uitgegaan van gewogen gemiddeldes.

Bijlage 3   Arbeidscoëfficiënten

Onderstaande tabel bevat de gehanteerde arbeidscoëfficiënten. Deze zijn uitgedrukt in termen van aantal mensjaren (FTE) werk per € 1 miljoen finale afzet.

Economische sector¹⁷	Werkgelegenheid per€ 1 mln finale afzet (in FTE)¹⁸
Logies	9,70
Horeca	19,64
Detailhandel	16,72
Entree	7,06
Vervoer	6,51
Overig	7,49

¹⁷ Deze indeling in sectoren is gebaseerd op de volgende CBS-indeling: Cultuur & Recreatie (Entree), (detail)Handel, Horeca (incl. Logies), transport- en communicatiebedrijven (Vervoer) en Overig (m.n. toeleveranciers).

¹⁸ Bronnen: Nationale rekeningen (CBS, 2008).